

ВПЛИВ ЧАСУ ВІДНОВЛЕННЯ ВЕСНЯНОЇ ВЕГЕТАЦІЇ НА ДИНАМІКУ ЧИСЕЛЬНОСТІ ШКІДНИКІВ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Писаренко С.В., кандидат с.-г. наук
Полтавська державна аграрна академія

Тісно пов'язані з природними та біологічними стресорами епіфітотії збудників хвороб і популяційні цикли шкідників. Часто їх дія співпадає із збільшенням привабливості, стресованих посухою та іншими чинниками рослин. Питання зв'язку біотичних стресорів із ЧВВВ невивчене. Проте синхронний розвиток рослин і фітофагів, залежно від фототермічних умов довкілля та деяких відмінностей у вимогах рослин, шкідників і збудників хвороб до цих умов дають підставу вважати, що в роки з екстремальними відхиленнями ЧВВВ від норми можуть бути виявлені певні закономірності в їх взаєминах, що матимуть неабияке практичне значення. Саме таку закономірність можна встановити між ЧВВВ і динамікою чисельності комах шкідників, використовуючи при цьому теорію циклічності, запропоновану Є.М. Білецьким [1]. Зокрема, стресовими роками стосовно озимої пшениці пропонується [2] називати такі роки, в яких природна затримка відновлення весняної вегетації (на три і більше доби від середньої багаторічної дати) співпадає з іншими стресорами (погана перезимівля, посуха тощо). У разі екстремального пізнього відростання (на 10-20 діб пізніше від норми) ЧВВВ виступає як самостійний могутній фототермічний стресор навіть за сприятливих умов перезимівлі і нормальної вологозабезпеченості рослин.

Вивчаючи залежність динаміки чисельності основних шкідників озимої пшениці від часу відновлення весняної вегетації, а також беручи до уваги істерико-статистичний аналіз цих показників, вважаємо за доцільне розглянути зв'язок розвитку шкідників із вегетаційним розвитком рослин.

Нами були проаналізовані дані про масове розмноження основних шкідників озимої пшениці в Полтавській області залежно від часу відновлення весняної вегетації зимуючих культур у зв'язку з науковим відкриттям цього екологічного ефекту. Отримано такі дані (табл. 1):

Таблиця 1

Зміни щільності шкідників озимої пшениці залежно від ЧВВВ в окремі роки

Назва шкідників	Найбільша чисельність шкідників випадає на роки з ЧВВВ (відсоток випадків)		
	раннім	оптимальним	пізнім
Гессенська муха	22,2	50	28,8
Шведська муха	20	50	30
Хлібний жук	30	60	10
Хлібний турун	52,2	28,5	19,3

Виявлено, що оптимальні умови росту й розвитку озимої пшениці є оптимальними також для хлібного жука і прихованостеблових шкідників, а відхилення умов від норми, особливо нестача тепла за раннього ЧВВВ, несприятливі для чисельності їх популяцій. Для хлібного туруна, навпаки, найсприятливіші умови складаються в роки з ранньою вегетацією рослин. Отже, неоднакова реакція різних видів шкідливих комах на ЧВВВ дає підстави для формування нової наукової проблеми, що може мати різновекторні прикладні вирішення.

Для практики інтегрованого захисту рослин має значення не лише численність популяції шкідників, а й їх шкодо чинність (розмір ушкоджень) та особливо відновна здатність агрофітоценозу. Останнє, за дослідженням Р.Ісмагілова [3], також визначається часом відновлення весняної вегетації рослин. Отже, з відкриттям екологічного ефекту ЧВВВ започатковано новий напрям дослідження в сільськогосподарській ентомології.

Бібліографія

1. Білецький Є.М. Багаторічний прогноз.// Захист рослин. – 2000, - №10 –с.2-4.
2. Мединец В.Д. Весеннее развитие и продуктивность озимих хлебов. – М.: Колос, - 1982. – 173 с.
3. Исмагилов Р.Р. Фитоценотический подход к оценке вредоносности внутрестебловых фитофагов озимой ржи. «Вестник сельскохозяйственной науки», - 1992. – №2.